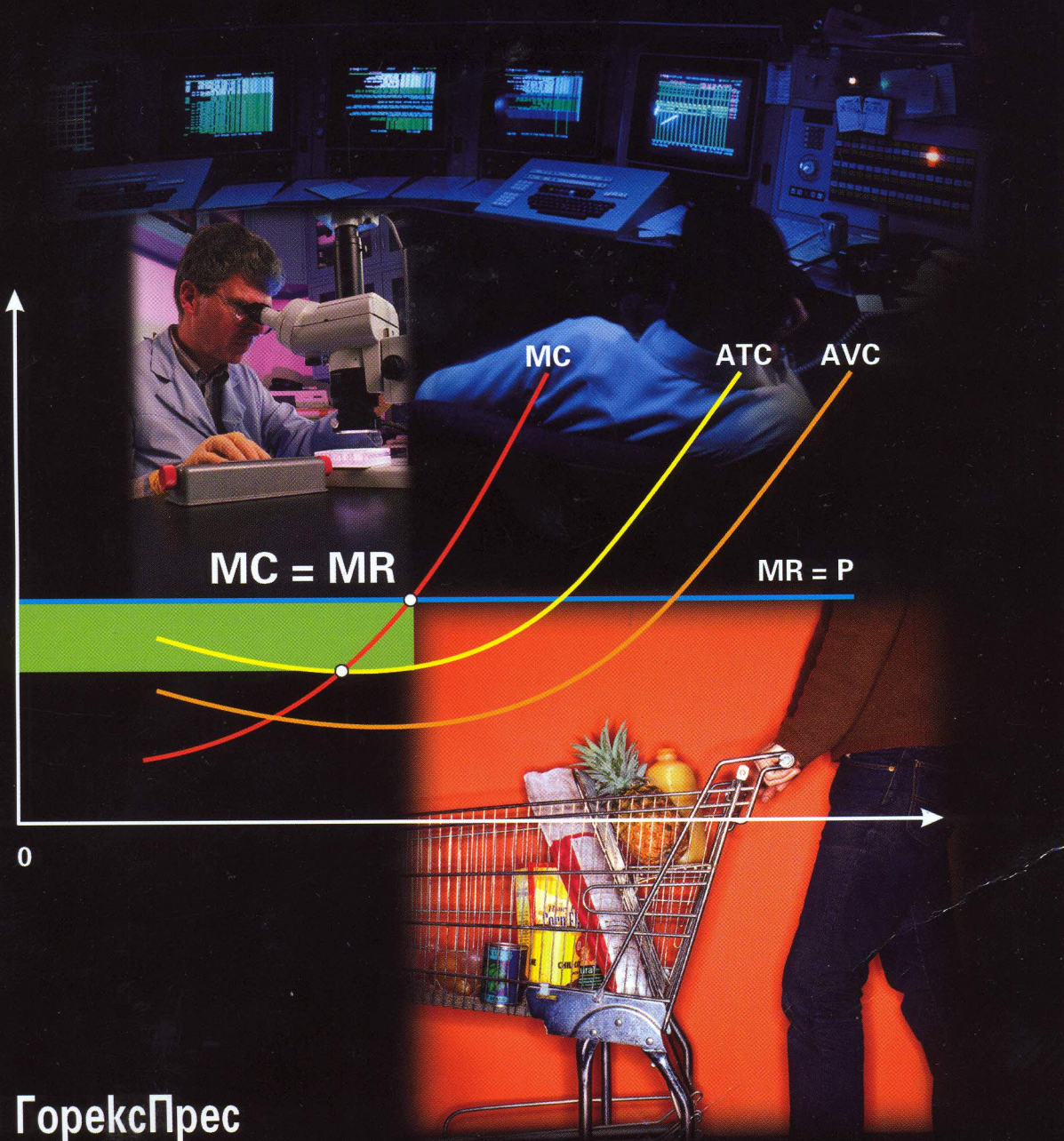

Микроэкономика

Второ издание

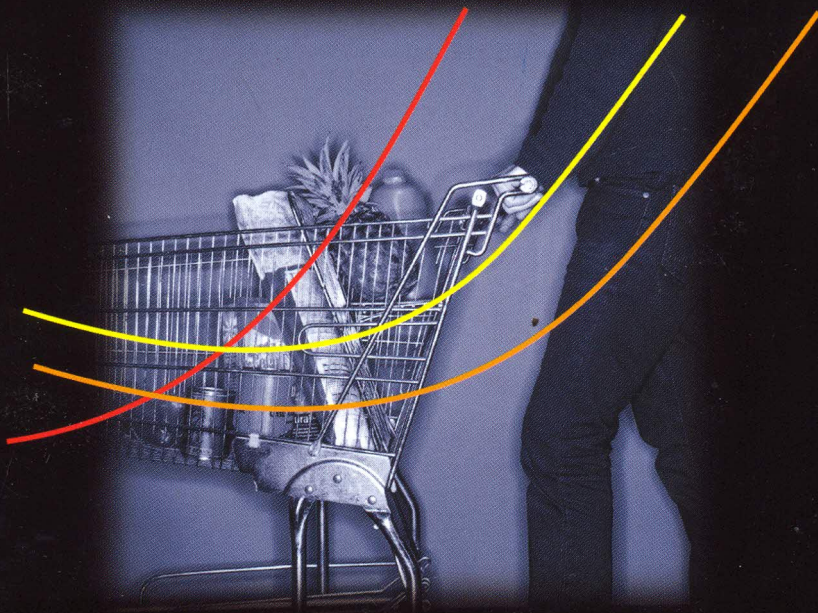
ГорексПрес

Микроикономика

Предлаганият учебник „Микроикономика“ е предназначен преди всичко за студентите от различните специалности на Софийски университет „Св. Кл. Охридски“, които изучават общата теория на икономиката. Заедно с Втората част – „Макроикономика“, представя широкия спектър от основните теоретични проблеми на съвременната икономическа теория.

Учебникът следва логиката, методологията и структурата на утвърдените университетски стандарти на преподаване на икономическата наука.

Освен към студентите, учебникът е адресиран и към по-широк кръг от читатели, интересувачи се от основните понятия и функционални зависимости на пазарната икономика.

Цена 16 лв.

Атанас Узунов, Арменухи Пирян - Хачикян,
Стоимен Лисев, Тодор Попов,
Любен Тошков, Тони Конджов,
Роска Русинова, Владимир Пеовски

МИКРОИКОНОМИКА

Отговорни редактори
Стоимен Лисев, Роска Русинова

ГорексПрес
София, 2003

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР	9
ГЛАВА ПЪРВА	
ПРЕДМЕТ И МЕТОД НА ОБЩАТА ТЕОРИЯ НА ИКОНОМИКАТА (МИКРО- И МАКРОИКОНОМИКА)	11
1. Еволюция на предмета на общата теория на икономиката. Основни школи и идейни течения	11
2. Метод на общата теория на икономиката	17
2.1. Утвърдените и проверени от практиката теории	17
2.2. Подход към икономиката	18
2.3. Начини на трактовка на икономическите въпроси	20
2.4. Начини на обяснения на икономическите явления	22
2.5. Аналитични техники в общата теория на икономика	23
3. Функции на общата теория на икономиката	25
ГЛАВА ВТОРА	
ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ НА ИКОНОМИКАТА	28
1. Какво, как и за кого се произвежда. Ресурси	28
1.1. Альтернативна стойност и ефективност	31
1.2. Разделение на труда. Сравнително предимство	33
2. Производствени възможности	35
3. Икономически системи:	40
3.1. Натурално стопанство	40
3.2. Пазарна икономика	41
3.3. Командна (Централно-управляема)	42
3.4. Смесена икономика	44
ГЛАВА ТРЕТА	
ТЪРСЕНЕ И ПРЕДЛАГАНЕ – ОСНОВА НА ПАЗАРНИЯ МЕХАНИЗЪМ	49
1. Същност и характеристика на пазара	50
2. Основни елементи на пазарния механизъм	53
2.1. Стока (благо)	53
2.2. Цена	54
2.3. Търсене	55
2.4. Еластичност на търсенето	58
2.5. Предлагане	63
2.6. Еластичност на предлагането	64
2.7. Пазарно равновесие	67
3. Видове пазари. Стокова борса	70
ГЛАВА ЧЕТВЪРТА	
ПОЛЕЗНОСТ НА БЛАГАТА. ПОВЕДЕНИЕ НА ПОТРЕБИТЕЛЯ	77
1. Кардинална теория за полезността. Обща и пределна полезност	78
2. Ординален подход, или потребителско поведение при предполагаемо отсъствие на измеримост на полезността	84
2.1. Криви на безразличието	85
2.2. Бюджетни ограничения	89
2.3. Максимизация на предпочитанията на потребителя при дадени бюджетни ограничения	90

3. Влияние на изменението на доходите и цените върху потребителското поведение	92
3.1. Изменение на доходите	92
3.2. Изменение на цените	93
4. Потребителски излишък	98

ГЛАВА ПЕТА

ОРГАНИЗАЦИОННИ ФОРМИ НА СТОПАНСКАТА ДЕЙНОСТ	103
1. Предприятието като стопански субект	104
2. Видове предприятия	108
3. Организационно-правни форми на предприятието	112
3.1. Еднолични търговци	112
3.2. Търговски дружества	113
3.3. Кооперация	119
3.4. Държавни и общински предприятия, които не са търговски дружества	121
4. Обединения на търговски дружества	121

ГЛАВА ШЕСТА

АКЦИОНЕРНО ДРУЖЕСТВО. ФОНДОВА БОРСА	126
1. Характеристика на Акционерното дружество	126
1.1. Същност и функции на акционерното дружество	126
1.2. Акции	128
1.3. Облигации	132
1.4. Управление на акционерното дружество	133
2. Капиталов пазар и фондова борса	134
2.1. Характер на капитала на АД	134
2.2. Капиталов пазар	136
2.3. Фондова борса	139

ГЛАВА СЕДМА

ПРОИЗВОДСВЕНА ФУНКЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО	146
1. Пазарна и производствена функция на предприятието	147
2. Производствени ресурси и резултати. Общ, среден и пределен продукт	148
3. Обща формула на производствената функция в краткосрочен и дългосрочен период	152
4. Анализ на производствената функция в краткосрочен период	155
5. Анализ на производствената функция в дългосрочен период	158
5.1. Линия на равните количества (изокванта)	159
5.2. Линия на равните разходи (изокоста)	161

ГЛАВА ОСМА

ПРОИЗВОДСВЕНИ РАЗХОДИ, ПРИХОДИ И ПЕЧАЛБИ	167
1. Инвестиционни и производствени разходи. Общи, средни и пределни разходи	168
2. Производствените разходи по елементи на брутната производствена стойност	171
3. Анализ на производствените разходи в краткосрочен и дългосрочен период	177
4. Приходи. Общи, средни и пределни величини	187

5. Печалбата – окончателен критерий за оптималния обем на продукта и икономическото положение на предприемачите. Брутна, икономическа и нормална печалба	192
--	-----

ГЛАВА ДЕВЕТА

СЪВЪРШЕНА КОНКУРЕНЦИЯ	206
1. Основни постановки в модела на съвършената конкуренция	207
1.1. Фирмено търсене при съвършена конкуренция (d)	207
1.2. Съвършена конкуренция и пределен приход (MR)	208
2. Съвършена конкуренция в краткосрочен период	210
2.1. Максимизиране на печалбата при $P > ATC$	210
2.2. Минимизиране на загубата при $P < ATC$	212
2.3. Минимизиране на загубата при $AVC < P < ATC$	213
2.4. Минимизиране на загубата при $P < AVC$	215
2.5. Крива на фирменото предлагане (s)	216
2.6. Извеждане на кривата на отрасловото предлагане (S)	217
3. Съвършена конкуренция в дългосрочен период	217
3.1. Равновесие на конкурентния пазар в дългосрочен период	218
3.2. Линия на отрасловото предлагане (LRS) в дългосрочен период	220
4. Съвършена конкуренция и ефективност в разпределението на ресурсите ...	224

ГЛАВА ДЕСЕТА

НЕСЪВЪРШЕНА КОНКУРЕНЦИЯ	230
1. Условия за нарушаване на съвършената конкуренция	231
1.1. Препятствия за навлизане на пазара	231
1.2. Други условия за нарушаване на съвършената конкуренция	233
2. Чист (абсолютен) монопол	233
2.1. Фирмено търсене (d) и пределен приход (MR) при чист монол	233
2.2. Максимизиране на монополната печалба	235
2.3. Чистият монопол и ефективността в разпределението на ресурсите ...	236
2.4. Ценова дискриминация	238
2.5. Естествен монопол	240
2.6. Теория за уязвимият пазар	242
3. Олигопол	242
3.1. Картел	243
3.2. Олигопол с пречупена линия на търсене	245
3.3. Ценово лидерство	247
4. Монополистична конкуренция	249
4.1. Дифиренциация на продукцията	249
4.2. Линия на фирменото търсене (d) при монополистична конкуренция	250
4.3. Максимизиране на печалбата при монополистична конкуренция	251
5. Конкурентно законодателство	253
5.1. Конкурентно законодателство на САЩ	253
5.2. Конкурентно законодателство на България	255

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

ПАЗАРИ И ЦЕНООБРАЗУВАНЕ НА ФАКТОРИТЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО	260
1. Фирмите като купувачи на факторите на производството	262
2. Търсене на производствени фактори	264

3. Предлагане на производствени фактори	270
4. Ценообразуване на факторите на производство и разпределение на доходите	276

ГЛАВА ДВНАДЕСЕТА

ПАЗАР НА ТРУДА. РАБОТНА ЗАПЛАТА	286
1. Трудът като обект на пазарни отношения	287
2. Конкурентният трудов пазар. Търсене и предлагане на труд	289
2.1. Търсене на труд	290
2.2. Предлагане на труд	294
3. Човешки капитал. Инвестиции в човешкия капитал	300
4. Несъвършеният трудов пазар. Роля на синдикатите и държавата	302
5. Работната заплата като цена на труда	308

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

КАПИТАЛ И КАПИТАЛОВ ПАЗАР	316
1. Икономическа същност на капитала	317
1.1. Капиталът като производствен фактор	317
1.2. Капиталообразуването като отложено потребление	319
1.3. Реален и финансов капитал	320
2. Спестяване и предлагане на капитал	323
2.1. Норма на времево предпочитание и пазарен лихвен процент	323
2.2. Предлагането на капитал като функция на пазарния лихвен процент	326
3. Инвестиране и търсене на капитал	328
3.1. Инвестиране и настояща стойност на бъдещи парични потоци	328
3.2. Търсенето на капитал като функция на лихвения процент	331
4. Капиталов пазар	333
4.1. Същност и функции на капиталовия пазар	333
4.2. Равновесен пазарен лихвен процент и изравняване количеството на спестяванията с количеството на инвестициите	336

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

ЗЕМЯТА КАТО ФАКТОР НА ПРОИЗВОДСТВОТО. ПОЗЕМЛЕНИ ОТНОШЕНИЯ. РЕНТА. ПАЗАР НА ЗЕМЯТА	342
1. Земята като фактор на производството	342
2. Типове поземлени отношения	344
2.1. Арендуване	344
2.2. Фермерство	346
3. Търсене и предлагане на земя	347
4. Цена на земята	349
5. Проблеми на поземлените отношения в България	352

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

ПАЗАРНИ ПРОВАЛИ (ДЕФЕКТИ). ВЪНШНИ ЕФЕКТИ. АСИМЕТРИЧНА ИНФОРМАЦИЯ. ПУБЛИЧНИ БЛАГА. ИКОНОМИЧЕСКИ ФУНКЦИИ НА ДЪРЖАВАТА	356
1. Външни ефекти	358
1.1. Отрицателни външни ефекти	359
1.2. Положителни външни ефекти	362
2. Пазари с асиметрична информация	364
3. Публични блага	367
4. Икономически функции на държавата	371

МИКРОИКОНОМИКА

Второ издание

Всички права запазени. Тази книга или каквато и да било част от нея не може да бъде препечатвана или копирана на хартиен и всякакъв друг носител без съгласието на Издателска къща ГорексПрес.

© Авторски колектив - 2003

Глава 1 - Атанас Узунов

Глава 2, 3 - Арменухи Пирян - Хачикян

Глава 4, 12, 14 и 15 - Стоимен Лисев

Глава 5, 6 - Тодор Попов

Глава 7, 8 - Любен Тошков

Глава 9, 10 - Тони Конджов

Глава 11 - Роска Русинова

Глава 13 - Владимир Пеовски

© Стоимен Лисев, Роска Русинова - отговорни редактори, 2003

© Издателска къща ГорексПрес - 2003

Тел: (02) 943 33 11, e-mail: gorex_press@yahoo.com

ISBN 954-616-120-9